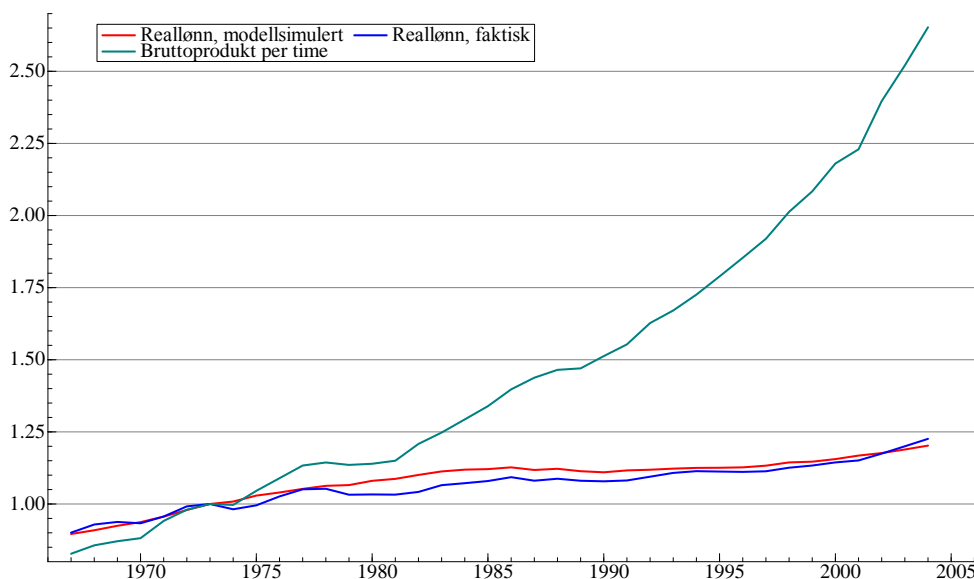


Amerikansk lønnsregulering

Mandag 7. november (2016) hadde Terje Erikstad en interessant kommentar i Dagens Næringsliv om den svake kjøpekraftsutviklingen i USA. En av grafene i DN's kommentar viser at den amerikanske «medianmannen» ikke har hatt reallønnsøkning på 43 år. Erikstad har nok rett når han peker på dette er én viktig faktor bak Trumps velgeroppslutning. Men hva kan forklaringene være? Utviklingen er neppe en historisk nødvendighet. Den er heller ikke påført USA av naturgitte eller utenforstående krefter. Systemet for arbeidsmarkedsregulering i USA er derimot en kandidat som det er verdt å se nærmere på.

For omtrent ti år siden gjennomførte Gunnar Bårdsen og jeg en økonometrisk test av hypotesen om naturlig ledighet, med data fra USA.¹ Vi måtte da, for å komme noen vei så og si, ta stilling til «modellen for nominelle lønnstillegg». Dersom lønnsnivået i økonomien blir regulert gjennom tariffavtaler, og dersom lønnsnormen i samfunnet blir bestemt i de forhandlingsområdene der verdien av arbeidsproduktiviteten er målbar, er det grunn til å tro at reallønna vil følge produktiviteten, som tendens. Dette er jo en OK beskrivelse av systemet i Norge, men neppe av USA, der fagforeningene har vært svake, og der lønnsveksten bestemmes ved individuelle avtaler. For et slik system passer teorien om *effektivitetslønn* bedre. Denne teorien tilsier at lønnstakerne blir kompensert for konsumprisveksten, men det er ingen garanti for at reallønna vil stige proporsjonalt med produktiviteten.

Vi hadde data fra første halvdel av 1960 tallet til 2004. Våre estimeringsresultater viste at det amerikanske «reallønnsmålet» bare økte med 0,2 prosent når produktiviteten økte med én prosent. Dette resultatet indikerer at vår modell ville predikere en reallønnsutvikling som ligner på den Erikstad med rette peker på som oppsiktsvekkende.



Figur: Reallønn per time og bruttoprodukt pr time. Indekser med 1973 som basisår (1973 =1) .

¹ G. Bårdsen og R. Nymoen: US Natural Rate Dynamics Reconsidered, Kap. 16 i The Methodology and Practise of Econometrics. A Festschrift in Honour of David F. Hendry. J.L. Castle og N. Shepard (red), Oxford University Press, 2009.



12 mars 2017

Ragnar Nymoen

Jeg har derfor hentet fra fram dataene fra ti år tilbake, og beregnet den reallønnsbanen som vår modell gir. Kurven for den faktiske lønnsutviklingen viser lønn per time i industrien dividert med konsumprisindeksen, altså reallønn. Kurven viser det samme tendensen som i figuren DN's kommentar. Men det er en viss reallønnsvekst også etter 1973. Dette kan forklares med at våre data er for industrien, som kan ha hatt noe bedre lønnsvekst enn resten av økonomien. Som grafene viser, «tracker» den modellsimulerte reallønna den faktiske reallønna ganske godt.

Akkurat som i DN's kommentar er kurven for produktiviteten brattere enn grafene for reallønn, Over tid blir «produktivitetsgapet» meget stort. Basert på våre tall skulle amerikanske industriarbeidere hatt over dobbelt så mye å rutte med allerede i 2004, dersom lønnsdannelsen hadde vært knyttet til produktivitetsveksten.

Det er mange spørsmål som kan reises i forlengelsen av denne observasjonen. Blant annet kan det hende at sterkere produktivetsforankring av lønnstilleggene, gjennom tariffavtaler, ville gitt lavere produktivitetsvekst. Om dette strides ekspertene. Men det skal jo mye til for at hele lønnsevnene i amerikansk industri skulle bli borte på denne måten. Dermed kan det virke som at den triste kjøpekraftsutviklingen ikke først og fremst har å gjøre med liberaliserte produktmarkeder eller med internasjonal handel, kanskje heller ikke med elitens svik, men med amerikanernes system for arbeidsmarkedsregulering?

(Posten er en revidert versjon av signert innlegg under DN-Debat 16. november 2016)